

Rudolf Capar: Međunarodno pomorsko ratno pravo, »Školska knjiga«, Zagreb 1988, 68 str.

Navedena knjiga profesora Rudolfa Capara obuhvaća osnovne pojmove i pitanja koji se odnose na rat na moru i njihovu odgovarajuću međunarodnu pravnu regulaciju.

Knjiga je podijeljena na trinaest poglavlja, a u prilogu knjige naveden je Zakon o pomorskom plijenu i ratnom plijenu na moru.

Na početku knjige autor nas upozna s pojmom ratnog prava i nužnošću podvrgavanja rata nekim pravilima, čija je svrha da ostanu u okviru ograničenja koja ne smetaju postizanju vrhovnih ratnih ciljeva, a ipak pridonose humanizaciji rata, što objašnjava sve prisutniju tendenciju primjene pravila ratnog prava na sve oružane sukobe.

Bez obzira na uobičajenu podjelu ratnog prava i specifičnosti pojedinih ratišta, autor naglašava da je rat ipak jedinstven.

U drugom poglavlju knjige navode se izvori međunarodnoga ratnog prava, i s obzirom da se ratno pravo počelo razvijati u srednjem vijeku kao običajno pravo, ističe se važnost običaja kao najstarijeg izvora, kojim su nastala mnoga pravila običajnoga ratnog prava, obvezna za sve članice međunarodne zajednice. Međunarodni ugovori kao sljedeći važan izvor, iako čine partikularno pravo među državama potpisnicama, u velikom broju slučajeva predstavljaju kodifikaciju postojećih običajnih pravila, pa obvezuju i države koje im nisu pristupile, a neka nova pravila ugovornog prava postala su općenito priznata i vrijede kao međunarodni običaj.

Dodajući značaj pojedinih propisa država, posebno pravilnika za primjenu međunarodnog prava kopnenim i pomorskim snagama kao posebnog izvora, autor upozorava na dužnost poštivanja pravila ratnog prava, te navodi dopuštene mjere samopomoći u granicama koje propisuje međunarodno pravo, u slučaju njihova grubog kršenja.

Treće poglavlje odnosi se na onaj dio međunarodnoga ratnog prava koji objašnjava pojam neutralnosti u pomorskom ratu. Naglašavajući njeno dvojako značenje, bitnu pretpostavku njenog postojanja, glavne izvore njene regulacije i vrste, autor točno navodi pravila kojima se reguliraju određene dužnosti zaraćenih država prema neutralnim, a koje proizlaze iz načela nepovredivosti njihovog područja i određena prava i dužnosti neutralnih država, kao posljedica njihove nepristranosti i načela pariteta prema zaraće-

nim stranama, te dozvoljene mogućnosti intervencije u slučaju nepridržavanja tih pravila.

Četvrto poglavlje objašnjava pojam ratišta i naglašava razlikovanje od područja ratnih operacija, te važnost određivanja posebnog prostora pomorskog ratišta radi primjene pomorskog ratnog prava.

Peto poglavlje daje pregled osoba i brodova koji spadaju pod pojam oružanih snaga u skladu s načelom da oružanu borbu mogu voditi samo osobe i sredstva koja pripadaju državnoj oružanoj sili. S obzirom da se suvremeni rat služi i drugim pomoćnim sredstvima za povećanje ratnih snaga, navedeni su uvjeti pod kojima se brodovi s drugom namjenom (prvenstveno trgovački) pretvaraju u ratne ili naoružavaju.

U šestom se poglavlju govori o pravnom položaju neprijateljskih i neutralnih trgovačkih brodova, a koji se sastoji od mjera koje mogu biti poduzete prema brodovima koji su bili zatečeni u luci zaraćene države u času izbivanja rata, te uvjetima pod kojima se može upotrijebiti sila protiv neprijateljskih trgovačkih brodova i specifičnosti ratnih zona koje dozvoljavaju pojedina odstupanja, kao i institucija konvoja.

Sedmo poglavlje sadrži osnovna ograničenja ratovanja koja međunarodno pravo nameće stranama u oružanom sukobu, zasnivajući se na načelu o ograničenom pravu izbora sredstava za nanošenje štete neprijatelju iz Haškog pravilnika o ratovanju na kopnu. Ograničenja su razrađena prema pravilima sadržanim u propisima običajnoga ili ugovornog prava, a s obzirom na pojedine vrste ograničenja.

U osmom poglavlju autor objašnjava razliku između ratnog plijena i pomorskog plijena na moru, a s obzirom na specifičnost pomorskog ratišta, što i opravdava prilično širok zahvat u neprijateljsku privatnu imovinu u odnosu na rat na kopnu, točno se navodi koji brodovi mogu postati ratnim plijenom, a kad će neprijateljski ili neutralni trgovački brod ili teret postati pomorskim plijenom.

Poglavlje deveto upoznaje nas s pojmom ratne blokade, međunarodno pravnim pravilima koji se odnose na uvjete njene valjanosti, te predviđenim sankcijama u slučaju njene povrede.

U desetom poglavlju obrađuje se značaj i svrha kontrabande, i staro običajno pravilo o vršenju plijena na kontrabandu. Ono nije ni današnjim međunarodnim pravilima ukinuto, ali je ipak donekle ograničeno, propisivanjem dvaju glavnih uvjeta, apsolutno nužnih za određivanje pojma kontrabande — popisivanjem robe koja spada pod apsolutnu ili relativnu kontrabandu i dokazivanje njene neprijateljske namjene. To je u knjizi detaljno razrađeno u skladu s Londonskom deklaracijom 1909. godine.

Jedanaesto poglavlje sadrži pravila o protuneutralnoj pomoći, koja su regulirala različite slučajeve pomoći što ih daju neutralni brodovi u korist neke od zaraćenih strana, a protivno navedenim odredbama o neutralnosti. Navedeni su teži i lakši slučajevi takve pomoći i posljedice u obliku predvi-

đenih sankcija, te u skladu s Haškim pravilima 1922. godine, posebno težak slučaj takve pomoći upotrebom radiotelegrafije.

U dvanaestom poglavlju u smislu razrade pojma pljenovno redarstvo i pljenovno sudstvo, daje se pregled i objašnjenje svih mjera koje se u skladu s međunarodnim pravom mogu poduzeti prilikom zapljene i dopremanja plijena u sigurnu luku, te kad će se nakon izvršenog pregleda odlučiti hoće li brod biti uzapćen ili pušten. U vezi s uzapćenjem broda, navode se pravila o načinu sprovođenja uzapćenog broda, mogućnošću njegova uništenja, postupku s posadom i putnicima, te oslobađanju uzapćenog broda. I na kraju, obrađuju se glavna pravila posebnog postupka (pljenovno sudovanje), kojim se utvrđuje pravovaljanost uzapćenja i proglašenja morskim plijenom.

Posljednje poglavlje knjige posvećeno je pravilima koja su namijenjena poboljšanju sudbine i zaštiti ranjenika, bolesnika i brodolomaca. Polazeći od određenja iz odgovarajućih konvencija, navode se osnovna načela postupanja, kao i posebna zaštita bolničkih brodova i brodskih bolnica i uvjeta pod kojima prestaje njihova zaštita.

Ovaj po opsegu kratak udžbenik, namijenjen je prvenstveno studentima nautičkog smjera naših pomorskih fakulteta, radi ukazivanja na specifičnosti pomorskog ratišta i regulaciju posebnih pravila pomorskoga ratnog prava. Zbog njegove preglednosti i jasnoće on može poslužiti i svima drugima koji se zanimaju međunarodnim pravom mora. U knjizi su navedeni i opširni bibliografski podaci.

DOROTEA ČORIĆ
dipl. pravnik, Zagreb

Summary

Rudolf Capar, International Maritime War Law, Zagreb 1988, 68 pages.

The book International Maritime War Law by Rudolf Capar is divided into thirteen chapters. Each chapter deals with one of the main problems in the field of international maritime war law and gives their international regulation, in order to show some particular provisions relating to special characteristics of marine battlefields.